

Hlavní typy abnormních povah v normálním životě

„Abnormní“ či „akcentované“ povahy - na pomezí duševní normality a poruchy - se obecně vyznačují:

1. Nepřizpůsobivou „**strnulostí**“ způsobů chování bez ohledu na jejich přiměřenost daným okolnostem.
2. Zvýšenou „**křehkostí**“ či zranitelností duševní vyrovnanosti, zmenšenou odolností vůči stresu vůbec a častějšími poruchovými úkazy v oblastech prožívání, chování, u některých typů i poruchového psychosomatického reagování.
3. Zvýšeným sklonem k vytváření „**bludných okruhů**“ vznikajících obtíží a reagování na jejich účinky v okolí nebo ve vlastní osobnosti.

Typologie akcentovaných povah z hlediska jejich prožívání a chování ve vztazích s lidmi je založena na kombinaci **2 znaků**:

1. **Vyrovnavání s potřebami závislosti - nezávislosti** vůči druhým lidem; z hlediska převládajícího způsobu, jak se s nimi člověk vyrovnává, je to osobnost (povaha):
 1. **Odtazitá, samotářská**: nechce nic mít s druhými.
 2. **Závislá**: všechno chce a čeká od druhých.
 3. **Nezávislá**: všechno chce a čeká od sebe.
 4. **Ambivalentní**: žije v konfliktu mezi nadměrnými sklony chtít a očekávat od druhých a chtít a očekávat od sebe naplnění svých potřeb a přání.

Způsob uplatňování svých potřeb v tomto ohledu:

1. **Aktivní**: aktivně usiluje o uskutečnění těchto svých potřeb.
2. **Pasivní**: působí svou pasivitou k jejich očekávanému uskutečnění.

Z kombinací těchto sklonů lze vyvodit **8 typů** („syndromů“) **abnormní, akcentované osobnosti**:

- 1) **Schizoidní o.**: pasivně odtazitá, „netečný samotář“ (též: „astenická“ nebo „asociální“).
- 2) **Úzkostná o.**: aktivně odtazitá, „úzkostný samotář“ (též: „vyhýbavá“).
- 3) **Závislá o.**: pasivně závislá, „nesamostatná“ (též: „nedostačivá“ nebo „submisivní“).
- 4) **Histriónská o.**: aktivně závislá, „provokující, svádívá“ (též: „hysterická“ nebo „družná“).
- 5) **Narcistická o.**: pasivně nezávislá, „samolibá“.
- 6) **Disociální o.**: aktivně nezávislá, „nepřátelská“ (též: „antisociální“ nebo „disociální“).
- 7) **Anankastická o.**: pasivně ambivalentní, „přehnaně konformní“, (též: „kompulzivní“).
- 8) **Pasivně-agresivní o.**: aktivně ambivalentní, „nevypočitatelná“ (též: „negativistická“).

Dále k nim lze volněji přiřadit další **3 typy výrazněji abnormní osobnosti**:

- 9) **Hraniční o.**: aktivně i pasivně ambivalentní či závislá (též: „cykloidní o.“).
- 10) **Paranoidní o.**: spíše aktivně nezávislá, „vztahovačná“ či „podezřivá“.
- 11) **Schizotypní o.**: pasivně, někdy aktivně nezávislá, s mírně „schizofrenními“ projevy.

Tyto typy povah jsou dále charakterizovány podle svých **prožitků a projevů** v oblastech:

- **poznávacích stylů**;
- **citového ladění**;
- **sebepojetí**;
- **vztahů vůči lidem**.

Pro praktické **porozumění** takovým lidem, účinné **jednání** s nimi, popřípadě **příspění** jim v jejich životních problémech jsou důležité otázky:

- **Rozpoznání** dané povahové abnormality – jejich příznaků v prožívání a chování člověka.
- Její zvláštní **zranitelnosti** v mezilidské interakci.
- Pravděpodobného způsobu jejího **vzniku** – vliv zvláštních vloh a utvářejících životních zkušeností.
- Možnosti psychologické **pomoci** takovým lidem – výchovným vedením, poradenstvím, terapií.